

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

Филология факультеті

Түркітану және тіл теориясы кафедрасы

«Психолінгвистика теориясы»

пәні бойынша код ТР 6309, ID 105679

ҚОРЫТЫНДЫ ЕМТИХАН БАҒДАРЛАМАСЫ

«7M02307 - Лингвистика»

Білім беру бағдарламасы

Оқу деңгейі: **магистратура**

Курс – 2, Семестр – 3, Кредит саны – 5

Алматы, 2026

1. ПӘННІҢ ТАҚЫРЫПТЫҚ БАҒДАРЛАМАСЫ

Пәннің мақсаты: Пәннің мақсаты тіл, сөйлеу және сөйлеу жасау үдерістері мәселелерін ғылыми-теориялық тұрғыдан зерделеу, сөйлеу әрекетін психикалық үдерістермен байланыстыра зерттей отырып, олардың тіл жүйесімен сәйкестілік деңгейін зерттеу болып табылады. Бұл пән психолингвистиканың тарихын, әдістерін және терминологиясын зерттеуге бағытталған.

ОН 1. Монолингв, билингвдардың сөйлеу әрекеттеріндегі ұқсастықтары мен айырмашылықтарын анықтау және тілдік кодты ауыстыру мәселесін талдау;

ОН 2. Екінші/өзге тілді меңгеру теориясының өзекті мәселелерін зерттеуге және өзге тілді игерудің қазіргі заманғы психологиялық-лингвистикалық теорияларының жақсы бағдарларын меңгеру;

ОН 3. Ғылыми жобаларды, ҒЗЖ орындау кезінде психолингвистикалық эксперименттер жүргізу және оның нәтижелерін қорытындылау;

ОН 4. Қазіргі лингвистиканың жаңа және дәстүрлі ғылыми әдіс-тәсілдерін түсініп, қолдану.

ОН 5. Сөйлеу, тіл және ми процестерін зерттеуге бағытталған эксперименттер жүргізу және бағалау. Тіл – сөйлеу – ми процестерін зерттеудің жалпы әдістемесіне анықтама беру.

МОДУЛЬ 1. «Психолингвистика теориясы» пәнінің теориялық негіздері

1. Психолингвистика пәні, объектісі және зерттеу салалары. Психолингвистиканың қалыптасу тарихы. Антропоцентризм, экспансионизм және қазіргі тіл білімінің интегративтілігі.

2. Психолингвистика мен лингвистиканың айырмашылығы неде? Психолингвистиканың басқа ғылымдармен байланысы.

3. Тіл, сөйлеу және сөйлеу әрекеті. Сөйлеу әрекетінің психологиялық құрылымы.

4. Сөйлеу әрекеті ұғымына берілген негізгі анықтамалар. Сөйлеудің ішкі және сыртқы формалары.

5. Сөйлеуді өндіру механизмдері. Сөйлеуді қабылдау (тыңдау және оқу).

МОДУЛЬ 2. Тіл, сөйлеу және ми

1. Тіл ойлауға әсер ете ме? (Сепир–Уорф гипотезасы). Баланың тіл меңгеру кезеңдері. Терминологияны білу: онтолингвистика, ана тілі, бірінші

тіл, екінші тіл, онтогенез, гуілдеу, уілдеу, Баланың екі сөзден тұратын сөйленімі. Эхолалия\эхофразия.

2. Ойлау мен тілдің арақатынасы. Балалар психолінгвистикасы.

3. Сөйлеу қателерінің түрлері мен себептері.

4. Дискурс және коммуникация ұғымдары. Дискурстың түрлері.

5. Психолінгвистиканың қазіргі өзекті мәселелері. Шетелдік және отандық ғалымдардың заманауи зерттеулеріне шолу жасау.

МОДУЛЬ 3. Психо- және нейролінгвистикалық әдістер мен технологиялар.

1. Ми жартышарлары. Орталық жүйке жүйесі. Брока аймағы\орталығы. Вернике аймағы\ орталығы.

2. Афазия түрлері. Анартрия мәселесі. Афемия мен афония. Аутоэхолалия. Альцгеймер ауруы. Брадиакүзия. Брадиартрия.

3. Тіл мен миға қатысты терминдер. Қазақ тіліндегі бар аудармалары мен баламаларды талдау. Термин және дефиниция мәселесі.

4. Бірінші тіл, екінші тіл, өзге тіл, шетел тілі. Билингвизм және монолингвизм мәселені нейролінгвистикалық аспектіде қарастыру.

5. Электрлік энцефалография (ЭЭГ). Шақыртылған әлеуеттер әдісі. Билингвизм нейролінгвистик мәселесі ретінде.

Әдебиет: негізгі, қосымша.

1. Леонтьев А.А. Основы психолінгвистики. — М., 1999.

2. Ибраева Ж.К. Психолінгвистика негіздері. – Алматы, 2010.

3. Cowles, H. Wind Psycholinguistics 101 / H. Wind Cowles. – New York : Springer Publishing Company, LLC, 2011. – 199 p.

4. Fernández, Eva M. Fundamentals of Psycholinguistics / Eva M. Fernández, H.S. Cairns. – Singapore : A John Wiley & Sons, Ltd., Publication, 2011. – 316 p.

5. Ahlsén E. Introduction to neurolinguistics. – John Benjamins Publishing, 2006

6. Жақсылықызы Қ., Нәбиева Г.С. Современные методы психолінгвистики и нейролінгвистики в усвоении второго языка // Вестник КазНУ. Серия Филологическая Том 183 № 3 . – 2021. – С. 13-21

7. Ибраева Ж.К., Набиева Г., Жақсылықызы Қ., Кустубаева А.М. Психолінгвистика және нейролінгвистика терминдерінің орысша-ағылшынша-қазақша оқу сөздігі. – Алматы: Қазақ университеті, 2023. – 100 с.

8. <https://postnauka.ru>

9. <https://serious-science.org>

Интернет-ресурстар

1. <http://elibrary.kaznu.kz/ru>

2. <https://scholar.google.ru/schhp?hl=ru>

1. ҚОРЫТЫНДЫ БАҚЫЛАУ ТАПСЫРМАСЫН ОРЫНДАУ БОЙЫНША ӘДІСТЕМЕЛІК НҰСҚАУЛАР: СТАНДАРТТЫ АУЫЗША ОФЛАЙН

1.1. Емтихан формасы: стандартты ауызша офлайн. Платформа: IS Univer.

1.2. Ауызша емтиханның мақсаты: пәнді оқу барысында меңгерілген оқу нәтижелерін, дағдылар мен құзыреттіліктерді көрсету, ойды логикалық тұрғыда ауызша жеткізе білу және өз көзқарасын ғылыми негізде дәлелдей білу.

1.3. Тапсырманы орындаудың күтілетін нәтижелері: Ауызша емтихан билеті 3 сұрақтан тұрады. Әр сұрақ пән бойынша оқу нәтижелерін айқындайды және төменде көрсетілген критерийлерге сәйкес бағаланады:

1-сұрақ: 1-критерий. Курстың теориясы мен тұжырымдамаларын білу. 2-критерий. Курстың мазмұнында берілген теориялық қағидаларды түсіну және оларды мысалдармен дәлелдеу.

2-сұрақ: 3-критерий. Таңдалған әдістемені және технологияны нақты практикалық тапсырмаларға қолдану. 4-критерий. Практикалық тапсырмада берілген негізгі мәселені ашу және шешу.

3-сұрақ: 5-критерий. Таңдалған әдістің ұсынылған практикалық тапсырмаға қолданылуын бағалау және сыни талдау. 6-критерий. Өз тәжірибесінен алынған нәтижені негіздеу; ғылыми пікірталас жүргізе білу.

1.4. Емтихан өткізу тәртібі:

1.4.1. Стандартты ауызша офлайн емтихан бекітілген кестеге сәйкес өткізіледі.

1.4.2. Емтиханның ұзақтығы күніне 6 академиялық сағаттан аспауы тиіс. Күніне 25 студенттен артық қабылданбайды.

1.4.3. Ауызша емтихан өтетін аудиторияда бір мезетте 5 студенттен артық отырмауы керек. Топтың қалған студенттері аудиториядан тыс жеке шақыруды күтуі тиіс, бірақ факультет ғимаратынан шықпайды.

1.4.4. Аудиторияға кіргенде студент емтихан алушыға жеке куәлігін көрсетіп, келушілер тізіміне қол қояды.

1.4.5. Жауап беру аяқталғанша орын ауыстыруға, орнынан тұруға немесе аудиториядан шығуға тыйым салынады.

1.4.6. Ауызша емтихан кезінде билет студенттің өз таңдауы бойынша алынады.

1.4.7. Жауапқа дайындалу үшін студентке конспект жазуға арналған парақтар беріледі. Дайындық уақыты – 10 минут, жауап беру уақыты – 5 минуттан аспайды.

1.4.8. Фамилиясы аталған соң студент билет бойынша жауабын бастайды. Әр сұрақ қойылған талаптарға сәйкес ең жоғарғы баллмен бағаланады.

1.4.9. Емтихан алушы студенттің білім деңгейін тереңірек анықтау үшін қосымша сұрақтар қоюға, тапсырмалар мен мысалдар беруге құқылы.

1.4.10. Емтихан кезінде студенттерге шпаргалка, ұялы телефон, смарт-сағат және өзге де рұқсат етілмеген көмекші құралдарды пайдалануға қатаң **ТЫЙЫМ САЛЫНАДЫ**.

1.4.11. Студент емтиханға келіп, билет бойынша жауап беруден бас тартқан жағдайда – «F» бағасы қойылады.

1.4.12. Емтиханға себепсіз келмеген жағдайда – «F» бағасы қойылады.

1.4.13. Студент осы тармақтардың бірін немесе бірнешеуін бұзған жағдайда емтихан жұмысын жою туралы акт толтырылады, пән бойынша «F» («қанағаттанарлықсыз») бағасы қойылады.

1.4.14. Осы Ережені қайталап бұзған жағдайда студент факультеттің Этикалық кеңесінде қаралады.

1.4.15. Барлық тәртіп бұзушылықтар студенттің транскриптіне енгізіледі.

ҚОРЫТЫНДЫ БАҚЫЛАУДЫ КРИТЕРИАЛДЫ БАҒАЛАУ РУБРИКАТОРЫ

Пән: Психолінгвистика теориясы

Форма: Ауызша оффлайн. Платформа: Univer АЖ

	Балл Критерий	ДЕСКРИПТОРЛАР				
		Өте жақсы	Жақсы	Қанағаттанарлық	Қанағаттанарлықсыз	
		90-100 %	70-89 %	50-69 %	25-49 %	0-24 %
1-сұрақ	<i>Критерий 1.</i> Курстың теориясы мен тұжырымдамасын білу; сипаттау мен түсіндірудің қисындылығы	"Өте жақсы" деген баға сұрақтың толық ашылуын, әр тұжырым мен ойдың егжей-тегжейлі дәлелін қамтитын, логикалық және дәйекті түрде құрылған, аудиториялық сабақтардан құрастырылған тақырыптарының мысалдарымен расталған жауап үшін қойылады.	"Жақсы" деген баға сұрақтың барынша толық, бірақ терең емес қамтылуын, негізгі ережелердің қысқартылған дәлелдерін қамтитын жауап үшін қойылады, материалды ұсынудың логикасы мен дәйектілігін бұзуға мүмкіндік береді. Жауапта стилистикалық қателіктер, терминдердің дұрыс қолданылмауы мүмкін.	"Қанағаттанарлық" деген баға билетте ұсынылған сұрақтардың толық емес жауаптары үшін қойылады, негізгі ережелерді үстірт дәлелдейді, баяндамада композициялық диспропорцияларға, материалды ұсынудың логикасы мен дәйектілігінің бұзылуына жол береді.	"Қанағаттанарлықсыз" деген баға қойылған мәселелерді дұрыс ашпаған, қате дәлелдер, фактілік және сөйлеу қателіктері, дұрыс емес қорытынды жасағаны үшін қойылады.	"Қанағаттанарлықсыз" баға сонымен қатар негізгі ұғымдарды, теорияларды білмегені үшін; қорытынды бақылау ережелерін бұзғаны үшін қойылады.
	<i>Критерий 2</i> Курстың мазмұнында көрсетілген теориялық ережелерді мысалдармен түсіндіру және растау.	Жауап мысалдармен суреттелген; сауатты ғылыми тілде баяндалған, барлық терминдер мен ұғымдар дұрыс қолданылған және дұрыс ашылған.	Жауап нақты мысалдармен толық расталмаған. Кейбір дәлсіздіктер бар.	Студент теориялық ережелерді аудиториялық сабақтардан алынған мысалдарымен дәйектемейді.	Оқу курсының негізгі түсініктері қате түсіндіріледі.	Студент курстың негізгі теориялық ережелерін мысалдармен растамайды.
2-сұрақ	<i>Критерий 3.</i> Таңдалған әдістеме мен технологияны	Оқу тапсырмасын толық орындау, қойылған сұраққа толық дәлелді жазбаша жауап беру,	Оқу тапсырмасын ішінара орындау, курстың практикалық міндеттерін толық	Материал фрагменттелген, логикалық дәйектілікті бұза отырып, нақты	Тапсырманы шешудің ұтымсыз әдісі немесе жеткіліксіз ойластырылған жауап	Тапсырмаларды шешу үшін білімді, алгоритмдерді қолдана алмау; қорытынды

	жазбаша практикалық тапсырмаларға қолдану	курстың практикалық мәселелерін шешу.	шешпей қойылған сұраққа толық емес, дәлелсіз жауап беру; курс бойынша ғылыми стиль нормаларын сауатсыз пайдалану.	және семантикалық дәлсіздіктерге жол беріледі, курстың теориялық білімі үстірт қолданылады.	жоспары; тапсырмаларды шеше алмау, тапсырмаларды жалпы түрде орындау; нормадан асатын қателіктер мен кемшіліктер.	және жалпылау жасай алмау. Қорытынды бақылауды жүргізу қағидаларын бұзу.
	<i>Критерий 4.</i> Практикалық тапсырмада берілген негізгі мәселені шешу және мәнін ашу	Ғылыми ұғымдар қойылған тапсырманы шешуде еркін қолданылады, негізгі проблеманы логикалық және дәлелді түрде түсіндіреді.	Студенттің білімі бейімделген; жауаптар жеткіліксіз құрылымдалған, жауапта жетекші сұрақтың арқасында өздігінен түзете алатын фактілік қателер бар.	Ұсынылған материалдың мағынасы жоқ, пәнаралық байланыстар туралы түсінік жоқ.	Емтиханның мазмұны бойынша қосымша сұрақтардың көпшілігіне студентке жауап беру қиынға соғады немесе дұрыс жауап бермейді.	Студент материалды толық игерген жоқ. Қорытынды бақылау жүргізу қағидаларын бұзу.
3 - сұрақ	<i>Критерий 5.</i> Таңдалған әдістеменің ұсынылған практикалық тапсырмаға қолданылуын бағалау және жазбаша сыни талдау.	Ғылыми ережелер мен қолданылған әдістеме мен технологияның дәйекті, қисынды және дұрыс негіздемесі, сауаттылық, ғылыми стиль нормаларын сақтау, Материалды ұсынуда тұтастай дұрыс тұжырымдарға әсер етпейтін 1-2 дәлсіздікке жол беріледі.	Тұжырымдамалық материалды пайдалануда 3-4 дәлсіздікке, жалпылау мен тұжырымдардағы кішігірім қателіктерге жол беріледі, бұл тапсырманың жалпы деңгейіне әсер етпейді.	Негізделген ғылыми ережелердің қолданылуы туралы тұжырымдар нақты емес және нәтижесіз, стилистикалық және грамматикалық қателіктер, сондай-ақ практикалық шешімнің нәтижелерін өңдеуде дәлсіздіктер бар	Тапсырма өрескел қателіктермен орындалды, сұрақтарға жауаптар толық емес, тұжырымдамалық материалдар мен дәлелдер нашар пайдаланылды.	Тапсырма орындалмады, қойылған сұрақтарға жауаптар жоқ, материалдар мен талдау құралдары пайдаланылмады.
	<i>Критерий 6.</i> Алынған нәтижені өз тәжірибесімен негіздеуі.	Жауаптар мысалдармен және көрнекі материалдармен, соның ішінде білім алушының өз тәжірибесінен алынған мысалдармен көрнектеледі.	Емтихан билеті мәселесі бойынша өз тәжірибесінен алынған нәтижені негіздей отырып, қолданыстағы теориялардың, ғылыми мектептердің және бағыттардың 3-4 ережелерін кейбір дәлсіздіктермен талдау	Оқу бағдарламасына сәйкес материалдың негізгі көлемін жеткіліксіз қолдану, оны жазабаша өз бетінше сипаттау кезінде қиындықтар туындайды.	Проблемалық сипаттағы сұрақтарға жазбаша жауап беру кезінде қиындық туындайды.	Мысал келтіру кезінде курста оқылған әдістерді қолдану қабілетінің болмауы. Қорытынды бақылауды жүргізу қағидаларын бұзу.

№	Балл	Өте жақсы		Жақсы		Қанағаттанарлық		Қанағаттанарлықсыз	
		90-100 %	70-89 %	50-69 %	25-49 %	0-24 %			
	Критерий								
1.	Критерий 1	100							
2.	Критерий 2		75						
3.	Критерий 3			60					
4.	Критерий 4					45			
5.	Критерий 5	100							
6.	Критерий 6					49			
	Итоговый %	200	75	60		94			200+ 75 + 60 + 94 = 429 429 / 6 критерий = 71,5 Қорытынды балл (%) = 72

Есептеу кезінде алынған пайыздық көрсеткішке сүйене отырып, біз бағаны бағалау шкаласымен салыстыра аламыз.

72 балл, 70 баллдан 89 баллға дейінгі аралықта тұрған соң, бұл бағалау шкаласына сәйкес "Жақсы" санатына сәйкес келеді.

Осылайша, емтихан білім алушылардың оқу жетістіктерін оларды дәстүрлі бағалау шкаласына және ECTS-ке ауыстыра отырып есепке алудың бал рейтингілік әріптік бағалау жүйесіне сәйкес 72 баллға, яғни "жақсы" деп бағаланады

Декан

Жолдасбекова Б.Ө.

Кафедра меңгерушісі

Авакова Р.А.

Оқыту және білім беру сапасы бойынша
Академиялық комитет төрағасы

Сәрсенбай Ж.А.

Дәріскер

Кондыбаева Р.Ж.